

ÖZÜRLÜLER İÇİN ENGELSİZ AVRUPA TEBLİĞİ
12 Mayıs 2000, COM (2000) 284 final

Özürllüer toplumda yaşayan en dezavantajlı grup olarak nitelendirilmekte ve sürekli olarak sosyal hayatın tüm alanlarında engellerle karşılaşmaktadırlar. Bu engeller kişileri, fiziksel eksikliklerinden kaynaklanan engellerden daha fazla kısıtlamaktadır.

Amsterdam Antlaşması'nda yer alan bir madde özürllüere yönelik ayrımcılıkla mücadelede esas oluşturmaktadır. Bu maddeye dayanarak Avrupa Konseyi 1999 yılında ayrımcılıkla mücadele paket programı hazırlamıştır. Bu program özürllülerin istihdam edilme ve iş hayatında karşılaştıkları ayrımcılığa yönelik AB genelinde bir direktif yayımlanarak, önleyici tedbirler alınması yönünde eylem planı hazırlanmasını önermektedir.

Bu tebliğ, özürllülerle ilgili AB politikalarını gözden geçirerek özürllü bireylerin ulaşılabilirliğini artırmaya yönelik olarak Avrupa genelinde çaba sarf edilmesini öngörmektedir. Özürllü bireyler için engelsiz Avrupa yaratmaya odaklanmış olan bu tebliğ ile meslek edinme, eğitim, mesleki eğitim, ulaşım, iç piyasa, bilgi toplumu ve yeni teknolojiler gibi konularda Avrupa düzeyinde bir sinerji yaratılmaya çalışılmıştır. Bağımsız hareket ekonomik ve sosyal hayata katılmanın önkoşuludur ve bunun gerçekleşmediği durumlarda özürllü birey kendine tanınan haklardan yeterince faydalanamamaktadır. E-avrupa gibi girişimlerde de olduğu gibi AB teknoloji alanındaki gelişmelere özürllülerin fonksiyonel sınırlılıklarının etkilerini azaltmada ve sosyal hayata katılımlarını artırmada rol oynayacağı bilinmektedir. Özürllülüğün görülme sıklığı ile ilgili doğru istatistiki bilgiler etkin işbirliği ve danışmanlık mekanizmaları bu tebliğin uygulamada yer bulması için önemli araçlardır. Fiziksel engellerin yanında toplumun özürllüere karşı olumsuz tutumu da çözülmesi gereken sorunlar arasında yer almaktadır. Tüm bu nedenlerden ötürü Komisyon Konseyden 2003 yılının Avrupa Özürllüler Yılı olarak ilan edilmesini, toplumda özürllülükle ilgili farkındalık yaratılmasını ve yeni politikalar oluşturulmasını istemiştir.

AB'nin özürllülükle ilgili uluslararası düzeydeki politikaları Birleşmiş Milletlerin 1993 yılında kabul ettiği "Fırsat Eşitliği Konusunda Özürllüler İçin Standart Kurallar İlke Kararı"na dayandırılmaktadır. Bu ilke kararında özürllü bireylerin istihdam ve sosyal yaşama katılımlarında toplumun özürllü bireye karşı kabullenici tutumunun önemli rol oynadığı belirtilmektedir. Söz konusu standart kuralların izlenmesi için AB Komisyonu "Özürllüler İçin Fırsat Eşitliği" başlıklı bir tebliğ yayınlamıştır. Komisyon üye ülkelerden bu konudaki faaliyetlerini işbirliği içerisinde gerçekleştirmelerini beklemektedir. 1997 yılından itibaren Avrupa Parlamentosu, üye ülkeler ve sivil toplum örgütleri ile yapılan toplantılarda ve Konsey raporlarında özürllülerle ilgili konulara sıklıkla değinilmektedir. 1997 yılında Avrupa İstihdam Stratejisinin kabul edilmesinden bu yana yıllık olarak hazırlanan Konsey yönergelerinde özürllülükle ilgili konulara yer verilmektedir. Üye ülkeler hazırlayacakları İstihdama Yönelik Ulusal Eylem Planlarına özürllü grupları da dahil ederek iş olanaklarını artırmalı ve iş becerilerini geliştirmeye yönelik çaba göstermelidirler.

4 Şubat 2000 tarihinde bilgi toplumunda iş stratejileri konulu tebliğ yayınlanmıştır. Avrupa İstihdam Stratejisini ve e-avrupa girişimini destekleyen bu tebliğde özürllülerin istihdam edilebilirliği konusuna değinilmekte ve bilgi toplumunda üreticilerin kullanıcı dostu araçlar geliştirmesi istenmektedir.

Üye ülkeler Avrupa Sosyal Fonundan 1994-99 yılları arasında özürllülerin istihdam olanaklarını artırmaya yönelik finansman desteği almıştır. İş deneyimi, ücret desteği, korumalı işyeri, kendi işini kurma ve kooperatif kurma alanlarında gerçekleştirilen birçok faaliyet bu kapsamda desteklenmiştir. 2000-2006 süreci için üye ülkelerden özellikle özürllülerin istihdam edilebilirliği ve fırsat eşitliği yaratılmasına yönelik girişimlerin desteklenmesi beklenmektedir.

“İstihdam Topluluk Girişimleri” kapsamında özel güçlükleri olan bazı özörlöölere iş bulma ve işini koruma konusunda desteklenmesi sözkonusudur. Bu Girişimin dört boyutundan biri olan HORIZON, serebral palsi ve ruhsal problemleri olan özörlöölöerin mesleki eğitiminde ve istihdam politikalarında olumlu değişiklikler yaratmayı sağlamak için çaba gösterir. HORIZON kapsamında desteklenen 1700 proje bulunmaktadır.

Komisyunun talebi üzerine sosyal taraflar özörlöölöerin istihdamı konusunda iyi örnekleri biraraya getiren bir derleme hazırlamış ve Aralık 1998 tarihinde Viyana’da toplanan Avrupa Konseyine sunmuştur. Bunun yanında 19 Mayıs 1999 tarihinde özörlöölöerin istihdamına yönelik ortak bir deklarasyon kabul edilmiştir. 1998 yılında örnek uygulamalar kodu kabul edilmiş, bu kod özörlöölöerin istihdamı ile ilgili Avrupa Kuruluşlarının politikalarına netlik kazandırmıştır.

Sokrates, Leonardo da Vinci, Sağlık Teşviki, Daphne, Prince, Phare ve Tacis vb. programlar aracılığıyla özörlöölöerin ihtiyaçlarına yönelik projeler desteklenmektedir. Üye ölkelerin işbirliği Avrupa Birliği düzeyindeki bir grup (High Level Group of Senior Officials) aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu grup üye ölkeler arasında özellikle ortak amaçların çerçevesini ve ilkelerini belirlemede, özörlöölöere yönelik politikalar, iyi örnekler, bilgi ve deneyimlerin paylaşılmasında önemli rol oynar.

Amsterdam Antlaşması’nın 13. maddesi gereği Avrupa Komisyonu 26 Kasım 1999’da kapsamlı bir ayrımcılıkla mücadele paketi hazırlamıştır. Bu paket kapsamında özörlöölöerin istihdamı ve meslek kazanmalarında Topluluk Antlaşmasının 13. maddesi uyarınca her türlü ayrımcılığın yasaklanmasına yönelik bir Direktif hazırlanmasına ve bütönlöyıcı önlemleri içeren bir eylem planı hazırlanması yer almaktadır. Özörlöölöerin işgücü piyasasında karşılaştıkları ayrımcılığa yönelik bir diğer süreç de Topluluk Girişimi EQUAL (2000-2006)dır. Bu uygulamanın amacı işgücü piyasasındaki her türlü ayrımcılığa ve eşitsizliğe karşı uluslarüstü işbirliği geliştirmektir.

Topluluk antlaşmasının 13. Maddesine ek olarak Amsterdam’da yapılan Hükümetlerarası Konferansta kabul edilen 22 numaralı deklarasyonla özörlöölöere yönelik ayrımcılıkla mücadele konusundaki çabalar öne çıkarılmıştır. Bu deklarasyonda, Avrupa Topluluğu kuruluşları, üye ölkelerin yasal düzenlemelerini Avrupa Birliğine yakınlaştırmaları sürecinde özörlöölöerin ihtiyaçlarını gözönünde bulundurmalarını ve ayrımcılıkla mücadele ve fırsat eşitliği konularında bütönlöşmeyi artırıcı standartlar geliştirmelerini istemektedir.

Bu tebliğ, belirli hedefleri ve önlemleri biraraya getirmekle kalmayıp Komisyonun, ayrımcılıkla mücadele ve bütönlöştürücü yaklaşım ilkesi doğrultusunda özörlöölöölük konusuna bakış açısını ortaya koymaktadır. Bu tebliğ üye ölkeler tarafından politika zemini olarak da kullanılabilir.

3. BÖLÖM I. Topluluğun Daha Fazla Eklenen Değer Kazanmasına Yönelik Yol Haritası

3.1. Vatandaş Olarak Bağımsız Yaşama Doğru

Modern toplumlarda birey sosyal hayata ve ekonomik hayata katılmak üzere bağımsız olarak hareket edemiyorsa o bireyin topluma tam olarak katılım sağlayabileceği düşünölemez. Özellikle bağımsız hareket edebilme yönünde kısıtlılıkları bulunan bireyler sosyal, kültörel, ekonomik, politik hayata diğer insanlardan farklı olarak daha az katılım sağlamak durumunda kalmaktadır. Özörlöölö bireyleri mümkün olduğu kadar toplumla bütönlöştürmek için özellikle toplu taşıma olanaklarını da artırarak onlara hareket serbestisi sağlamak, sosyal dışlanmayı da büyük ölçüde azaltacaktır.

Avrupa Birliği çok önceden beri bu konunun önemini farkındadır. 1993'te Avrupa Birliği Komisyonu hareket kısıtlılığı yaşıyan özürölülerin ulaşım kaynaklarını kullanabilme şanslarını artırmak amacıyla "Erişilebilir Ulaşım Hakkında Topluluk Eylem Planı"nı kabul etmiştir. Bu plan araştırma projeleri koordine etme, bilgi programları konusunda iletişim kurma, ulaşım alt yapısı ve ulaşım araçları konusunda uygulanabilir teknik standartlar belirleme ile ilgili bir dizi Topluluk önleminde olmaktadır.

Son zamanlarda , Komisyon sekiz yolcudan daha fazla yolcu taşıyan ulaşım araçlarına yönelik olarak özürölü bireylerin erişilebilirliğinin artırılmasına yönelik önlemleri içeren bir Direktif kabul etmiştir. Taslak Direktif kentsel yolcu taşıma sistemlerinde kullanılacak araçların ulaşılabilirliğine yönelik teknik reçeteler sunmaktadır. Aynı zamanda Şehirlerarası yolcu taşıma sistemleri için de öneriler içermektedir.

Özürölü bireylerin ulaşılabilirliğini artırma yolundaki Avrupa Birliği çabaları aşağıda sunulan alanlarda gerçekleşmektedir.

- Hizmet düzeyini artırmak; tüm ulaşım sistemlerinde ve toplu taşıma araçlarında özürölü bireyler için gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi için rehber kitaplar hazırlamak,
- Raylı sistemlere ulaşım; yolcuların erişilebilirliğini artırmaya yönelik gerçekleştirilen COST335 projesi sonucu yapılan önerilerden bazılarının hayata geçirilmesi yönünde Komisyonun çabaları bulunmaktadır.
- Havayolu; havaalanı ve havayolu şirketi tarafından Avrupa Sivil Havacılık Konferansı ve Uluslar arası Sivil Havacılık Organizasyonunun önerdiği uygulamaları ve standartları takip etme adına önemli çaba sarf edilmesine rağmen özürölü bireyler Avrupa genelinde seyahat ederken bazı durumlarda problemlerle karşılaşmaktadır. Komisyon hava yolunu kullananlar için yolcu hakları belirleme yolunda bir çabaya girişmeyi düşünmektedir.
- Deniz Ulaşımı; Haziran 1991'de Uluslararası Deniz İşletmeciliği Organizasyonu (IMO) "özürölülerin ve yaşlıların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik tasarım ve yolcu gemilerinin işletimi" konusunda tavsiye kararı yayınlamıştır. Komisyon bu tavsiye kararının ve Handiami Projesinin (özürölü bireylerin deniz ulaşım araçlarını kullanırken karşılaşabilecekleri acil durumlarda yapılacakların neler olabileceğine ve deniz işletmeciliklerinde özürölü birey çalıştırılmasına dair yapılan araştırma) uygulanması konusunda çalışmalar yapmaktadır. Örneğin, 29 Aralık 1999/35/EC sayılı Konsey Direktifinde feribotlar ve şehir hatları vapurlarını kullanan özürölü bireylerin güvenliği konusunda "tüm işletmelerin özürölü ve yaşlı bireylere sağlanacak hizmet ve destekler açısından bilgilendirilmesi, tüm yolcuların bu konuda bilgilendirilmesi ve tüm uyarıların az görenlere uygun biçimde verilmesi" istenmektedir.
- Bütünleştirici Trans-Avrupa Ağı; AB Avrupa Ulaşım Ağı geliştirme kılavuzunda (TEN-9) Avrupa genelinde insanların sürdürülebilir hareketliliğinin sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu kılavuzda özürölü bireylere yönelik açık bir ifadeye rastlanmamakla birlikte bir sonraki kılavuzda (TEN-10) yaşlılıktan veya özürden

dolayı hareket kısıtlılığı yaşayan bireylerin bu ulaşım ağına ulaşılabilirliğinin artırılmasına yönelik ifade bulunmaktadır.

- İleri araştırmalarda bütünleştirme çalışmaları; beşinci çerçeve araştırma programında ulaşım alt yapısı ve ulaşım sistemleri ile ilgili araştırma ve çalışmalarda ulaşılabilirlik konusunda kapsanması ön görülmüştür.
- Topluluk, Avrupa Yerel Ulaşım Bilgi Servisini (ELTIS) kurarak Uluslararası Toplu Taşım Birliği (UITP) ve yerel ve bölgesel POLIS ağı ile işbirliği içerisinde iyi uygulama örneklerinin desteklenmesi ve yaygınlaştırılmasını sağlamaya çalışmıştır. Bilgisayar ağı üzerinde kurulan bu sistemde hareket kısıtlılığı bulunan bireyler için erişilebilir ulaşım seçeneklerine yönelik örnekler bulunmaktadır.
- Haziran 1998'de kabul edilen özürülüler için park kartı tavsiye kararının üye ülkelerde karşılıklı olarak tanınması teşvik edilmektedir.

3.2.Ulaşılabilirliğin Artırılması: Sektörler Arası Boşlukları Kapatmak

Tüm ulaşım sistemi kapsamlı bir şekilde erişilebilirlik açısından gözden geçirilmedikçe, ulaşım araçlarının erişilebilirliğinin artırılması yeterli olmayacaktır. Hareket kısıtlılığı olan bireylerin otobüs duraklarına ve tren garlarına erişimi sağlanmadıkça ulaşılabilir otobüsler ve trenlerin yapılması çok anlamlı olmayacaktır. Binaya erişim, kamu alanlarına erişim ve ulaşım sistemlerine erişim arasındaki bu tip boşlukları kapatacak bir çerçeve belirlenmelidir.

Avrupa Birliği düzeyinde endüstri, bilgi toplumu, sosyal kenetlenme, bölgesel gelişim, çevre, ulaşım, sosyal politika, iş yeri sağlık ve güvenliği ile ilgili politika alanlarında gerçekleşen tüm etkinlikler ulaşılabilirlik üzerinde etkili olmaktadır. İş verenin iş yerini özürülü çalışanının kullanımına uygun hale getirmesine yönelik hazırlanan 89/391/EEC Çerçeve Direktifi gibi bazı AB yasal düzenlemeleri hareketlilik ile ilgili konulara değinmektedir. Özürülü bireyler tarafından kullanılan liftlerle ilgili 29 Haziran 1995 tarihli 95/16/EC Konsey Direktifi hazırlanmıştır. Yine Liftlerin güvenliği ve erişilebilirliği ile ilgili 8 Haziran 1995 tarihli konsey tavsiye kararı bulunmaktadır.

Komisyondun görüşüne göre Avrupa Birliği politika alanları arasında koordinasyonu sağlayarak ulaşılabilirliği artırmalıdır. Böyle yaparak iş yaşamının kalitesini artıracak, müşterisinin güvenliğini sağlayacak ve Avrupa Endüstrisinin etkinliğini geliştirecektir. Aslında, özürülü bireylerin istihdamının artırılmasına yönelik politikalar, özürülü bireylerin ulaşılabilirliğine yönelik etkin önlemler alınmadıkça tam olarak hayata geçirilme olanağı bulamaz.

Bunun yanında, güvenli ve uygun bir iş ortamı yaratılması özürülü bireyin iş kapasitesini tam olarak kullanabilmesi ve rekabet ortamında varlığını devam ettirebilmesi açısından önemlidir. Ulaşılabilirlik kamuya sağlanan hizmetlerin bazılarında öne çıkmaktadır. Bu özellikle turizm sektöründe hizmeti sağlayan kuruluş için artı getiriler sağlamaktadır çünkü bu kuruluşlar hareket kısıtlılığı olan yaşlılar ve özürülü bireyler için tercih edilmektedir.

- Endüstriyel kuruluşlar ve tüketicilerin katkısıyla Komisyon Avrupa Birliği Yapılı Çevreye Ulaşılabilirlik Standartlarının uygulanabileceği alanları tanımlayacaktır.

- Avrupa'da AB'nin finansal desteği ile yeni ulaşım ve alt yapı sistemleri geliştirilmektedir. Bu destek özellikle Trans-Avrupa Ağı ve Yapı Fonları (structural funds) göz önünde bulundurularak hazırlanan projelere, bu beklentileri karşıladıkları ölçüde sağlanmaktadır. Ulaşım araçlarının ve alt yapısının kullanım süresi çok uzun olduğu için ulaşılabilirlik konusu bunların tasarım sürecine dahil edilmelidir. Komisyon AB'ye finansal destek için gönderilen tasarım ve inşaat proje önerilerinde ulaşılabilirlik gereklerini, kabul edilen standartları ve iyi uygulamaları izledikleri ölçüde değerlendirmeye almaktadır.
- Komisyon, kamu otoritelerinden ulaşılabilirlik ile ilgili iyi uygulamaları izleme konusunda yapı sektörünü desteklemesini beklemektedir.
- Komisyon kendi değerlendirmeleri ve üye ülkelerin sundukları raporlara dayanarak 89/391/EEC direktifinin ön gördüğü gerekleri yerine getirip getirmediği ve bunu uygulamaya yönelik yaptırımları konusunda ülkeleri değerlendirir.
- Komisyon, Avrupa Sağlık ve Güvenlik Kuruluşu altında elektronik bir ortamda yayınlacağı veri tabanı ile işyeri uygulamalarından iyi örnekleri ve iş yerinde özrün yönlendirilmesi ile ilgili metotlar hakkında bilgi vermektedir.
- Komisyon Avrupa genelinde ulaşılabilirliğin sağlanması ve mimari engellerin ortadan kaldırılması amacıyla mimar, inşaat mühendisi ve çevre ve tasarımla ilgili meslek elemanlarının ulaşılabilirlikle ilgili önlemler hakkında yeterli bilgi almaları sağlanmalıdır. Komisyon bu yönde çaba sarf etmektedir.
- Beşinci çerçeve programında evrensel olarak ulaşılabilirliğin sağlanmasına yönelik yolların araştırılması gerektiği belirtilmiştir.

3.3. Bilgi Toplumunu Herkesin Yararına Sunmak

Bilgi toplumunda bilgiye ulaşabilmek de önem kazanmıştır. Teknolojideki özellikle bilgi ve iletişim teknolojisi konularındaki gelişmeler insanlara daha önce mümkün olmayan olanaklar sunmakta bir çok engeli ortadan kaldırmaktadır. Ancak özürlü bireyler tüm bu olanaklara rağmen bu alanda da çeşitli engellerle karşılaşabilmektedir.

Avrupa Birliği bu bağlamda bilgi toplumundan özürhülerde dahil olmak üzere herkesin istifade etmesi yolunda çeşitli çalışmalar başlatmıştır. Bu Komisyonun "Social and Labour Market Dimension of the information Society People First-Next Step" adlı tebliği toplumla bütünleşme ve özürhülerin istihdamının artırılması için teknolojinin bu süreçlere katılmasının teşvik edilmesinin ve bunun yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır.

İlgili diğer girişimler Komisyonun 98/10/EC numaralı direktifinde yer almaktadır. Sesli telefon ve rekabet ortamında evrensel telekomünikasyonla ilgili hükümlerde üye ülkelerden özürhü bireylerin ulaşılabilirliğinin sağlanmasına yönelik alınacak önlemler alınması istenmektedir. 9 Mart 1999 tarihli Konsey ve Avrupa Parlamentosu toplantısında Radyo ve Telekomünikasyon Terminal Ekipmanları Direktifi Komisyona bazı sınıf ekipmanlar kullanarak bu tip araçları özürhü bireylerin kullanabileceği şekle uyarlama yetkisi verir.

Avrupa Bilgi Toplumu Standardizasyon politika çerçevesinde Komisyonun Avrupa Standart belirleme kuruluşlarını, CENELEC, ETSI ve CEN' yi özürlü bireylerin ve yaşlı insanların bilgi toplumundan faydalanması için erişimlerini ve katılımlarını artırmak için özel standartlar belirlemelerine yönelik talimatı bulunmaktadır <http://www.cenorm.be/iss/Workshop/Design-for-All/Default.htm>.

Beşinci RTD Çerçeve Programında bilgi toplumuna katılım sağlama ve bağımsız yaşamı destekleme hizmetleri ve çevresel engelleri kaldırmak için destek ve uyarlanabilir sistemler araştırılması istenmektedir. Avrupa Komisyonu Joint Araştırma Merkezi de aktif olarak özürülülerin kullanımı için yeni teknolojiler geliştirmeye çalışmaktadır.

8 Aralık 1999 tarihinde Avrupa Komisyonu "e-Avrupa: Herkes için Bilgi" girişimini başlattı. Bu girişimle Avrupa'da yaşayan herkesin, bilgi toplumunda bilgiye erişimini garantiye alacak çalışmalar başlatıldı. Buna göre on adet faaliyet alanı belirlendi bu faaliyet alanlarından biri de özürülülerin bilgiye erişimini sağlamaya yöneliktir. Özürülülerin bilgiye erişimini artırmaya yönelik belirlediği amaçlar şunlardır:

- Bilgi toplumu ile ilgili tüm yasal düzenlemelerin ve standartların gözden geçirilerek erişilebilirlik açısından yeniden değerlendirilmesi;
- Komisyonun, bilgi ve iletişim konularındaki kamu tedarik sistemlerinde özürülü bireylerin ihtiyaçlarının nasıl göz önünde bulundurulacağını anlatan bir tebliğ yayınlaması;
- Avrupa Birliği Kurumları ve Üye Ülkeler var olan "Web Erişilebilirlik Girişimi"nin kullanımını artırmalı, kamuoyunun bilgisine web ortamında sunulan bilgilerin özürülülerin erişimine uygun olarak da hazırlanması sağlanmalı (<http://www.w3.org/tr/wai>), özürülülerinde kullanımına yönelik web tasarımlarının yaygınlaştırılması için kamu ve özel sektör işbirliği teşvik edilmeli;
- Tasarımcılar ve mühendislerin erişilebilirlik konusunda eğitim alacağı müfredat hazırlanmalı ve yetkili kuruluşlar arasında etkileşim başlatılmalıdır.

3.4. Teknolojinin Mümkün Kıldıkları: Destek Teknolojisi Pazarı

Herkes için tasarım ilkesinin uygulanması teknoloji, hizmet sağlama ve ürün sektöründe özürülülerinde dahil olduğu geniş bir kullanıcı kitlesine uygun üretim yapma sonucunu doğurmaktadır. Ancak, daha geniş bir yelpazede üretim yapmak tüm özürülü bireylere uygun ürünün yapılabilmesi anlamına gelmemektedir. Bu tip kullanıcıların teknolojiye erişimini sağlamanın en garantili yolu onların özel ihtiyaçlarına göre üretim yapmak ya da ürünü özürülü bireyin kullanacağı şekilde uyarlamaktır. Bu tip uyarlanmış ya da özel üretim teknolojilere, destek teknolojisi denir.

Bu ürünlerin oldukça büyük bir pazarı olmakla beraber ancak nüfusun artması ile birlikte bu pazarın daha da çok büyüyeceği düşünülmektedir. Özürülü ve hareket kısıtlılığı yaşayan yaşlı insanların destek teknoloji ürünleri sadece 1990 yılında 326 milyar ECU tutmaktadır. Özel destek teknolojisi pazarına bakılırsa, bu miktar şuanda yıllık 10 milyar euro'dur ve bu miktar yıllık %10-20 artarak devam etmektedir. Avrupa endüstrisine bakıldığında bu ürünlerin daha çok küçük ve orta ölçekli sanayi girişimcileri tarafından üretildiği ve genel olarak çok geniş bir ürün kataloguna sahip olmadıkları ve kısıtlı kaynaklara sahip oldukları görülmektedir. Avrupa endüstrisinin bu konuya ilgisinin artırılması ve Avrupa Birliği düzeyinde pazar oluşturulması sonucu makul fiyatlı ürün ve hizmetleri ortaya çıkabilecektir. Beşinci program

gerçevesinde bu yönde üretim yapan küçük ve orta ölçekli sanayi girişimcilerinin desteklenmesi öngörülmektedir.

- Konseyin tıbbi araç gereçlerle ilgili Direktifinde (93/42/EEC, OJL 169,12.07.1993) özürllüer için üretilen bazı destek ürünlere yer verilmiştir. Bu direktifin amacı açık ve şeffaf bir Avrupa Birliği pazarı oluşturmaktır. CEN Teknik Komitesi ilk olarak TC 293(Özürllüer İçin Teknik Destek Standartlar) tekerlekli sandalye gibi ürün grupları için standartlar belirlemiştir. Diğer ürün grupları için standartlar oluşturulma aşamasındadır.
- Komisyon CEN/CENELEC/ETSI' den özürllü bireylere ve yaşlı insanlara yönelik kuruluşların temsilcileri ile koordinasyon halinde özürllü bireylerin bilgi toplumunun sunduklarına erişim sağlayabileceği standartlar geliştirilmesini istemiştir. Talimat yeni ürünler hizmetler planlanırken herkes için tasarım ilkesinin göz önünde bulundurulmasını ve bunun yaygınlaştırılmasını istemektedir.
- Kullanıcılara ve pazara sunulacak bilginin toplanmasının ve yayılmasının ön şartı bilginin, tavsiyenin ve rehberliğin sağlanmasıdır. Handynet'ten, diğer veri tabanları ve bilgi toplama projelerinin sonucunda elde edilen deneyimler üzerine Komisyon ulusal destek teknolojileri bilgi servisleri arasında bilgi ve eşgüdümü geliştirerek internetin yaygın kullanımı sürecinde özürllülere sağlanabilecek olanakları artırmayı amaçlamaktadır.
- Uygun destek teknoloji ürünlerinin varlığı ve makul fiyatlara alınabilirliği özürllü bireylerin olanaklardan eşit olarak yararlanması açısından da önemlidir. Üye ülkeler destek araç gereçleri hakkındaki hükümleri belirlemekle yükümlüdür. Bununla birlikte, sosyal, fiziksel ve politik engellerin ortadan kaldırılması bağımız hareket edebilmesini kolaylaştırarak özürllü ve yaşlı bireylerin daha engeliz bir çevrede yaşama imkanı sağlayacaktır. Bu da AB' nin gerçekleştirmeye çalıştığı hedeflerinden biridir.
- Avrupa Komisyonu yardımcı araç gereçlerden vergi ve gümrük vergisi alımında, vergi indirimi veya vergiden muafiyet sağlanması yönünde ülkelerden çaba göstermelerini beklemektedir. Sağlık ekipmanlarından alınan vergi oranını düşürmeleri yolunda çağrıda bulunmaktadır (77/388/EEC, OJL 145,13.06.1977). . Konsey Tüzüğü (918/83/EEC, OJL 105,23.04.1983) bazı özel durumlarda ithal prosedürleri olmadan ithal edebilme olanağı sağlamaktadır.

3.5. Özürllü Tüketicilerin Haklarının Korunması

Geçmişte, özellikle ürünleri nüfusun büyük bir kesimi tarafından kullanılan şirketler sadece özürllü bireylerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaktaydı. Bununla birlikte şirketler uygun yönetim teknikleri uygulandığında, özürllü bireylerin ihtiyaçlarının karşılanabileceği ürünler yaratılarak yeni bir pazar oluşturulabileceği ve fiyat dengelenmesi sağlanabileceği görüşünü benimsemeye başlamıştır. Bu trend Avrupa tüketici politikasını da etkilemeye başlamıştır, tüm tüketicilerle birlikte özürllü tüketicilerin hakları güvence altına alınmaya çalışılmaktadır. Bu yaklaşımla şimdiye kadar projelere finansal destek sağlama veya kuruluşları bilgilendirme şeklinde gelişmiştir. Bu yönde gerçekleşen çalışmalardan biri de Özel

Kullanıcıların İhtiyaç kriterlerinin geliştirilmesidir. Herkes için Tasarım İlkesi'nin uygulanmasında, ürünlerin karşılaştırmalı testi ve hazırlanacak protokollerde de bu kriterler kullanılabilir. Tüketicilerin korunması bağlamında Direktif 95/46/EC'de (Resmi Gazete 281, 23.11.1995) özürlelikle ilgili kişisel bilgilerin korunmasını da güvence altına alır.

Bu olumlu gelişmeler aşağıda belirtilen faaliyetlerle güçlendirmelidir:

- Yeni binyıl için hazırlanan Tüketici Politikaları Eylem Planı çerçevesinde Komisyon, özürlelere özellikle adalet, finansman hizmetleri ve ürün güvenliği konularında muğlak bir yer verildiğini dikkate almalıdır.
- Tüketici güvenliği alanındaki standartlarda Komisyon, Avrupa Standart Kuruluşuna özürlelerin güvenliği ve kullanımı konularına özellikle önem vermesi konusunda zorunluluk getirmiştir.
- Elektronik iletişim alt yapısı ve ilgili hizmetlerle ilgili yeni yasal düzenlemelerde özürle tüketicilerin ihtiyaçlarına yönelik hedefler ortaya konmalıdır.

4. BÖLÜM II. TOPLULUĞUN KATKISINA YÖNELİK POLİTİKA ARAÇLARI

“Özürlelikle ilgili bilgilerin yetersizliği, cehalet ve önyargı Komisyonun bu konuda bütüncül politikalar oluşturulmasına engel olmaktadır. Özürlelerin kendi içindeki farklılıkları, farklı koşulları, özürlelik tipleri ve özürlelik derecesindeki farklılıklar, farklı engellerle karşılaşmaları bu problemin çözümünü daha da zorlaştırmaktadır. Herhangi bir önlem alınırken güçlü bir bilgi birikimi, koordinasyon, danışmanlık mekanizmaları vazgeçilemez öneme sahiptir.

4.1. Sayıların Yorumu ve İhtiyaçların Belirlenmesi

Özürlelerin ev yaşamında, iş yaşamında ve genel olarak sosyal yaşamda bağımsız bir biçimde yer almalarını sağlamak üzere Komisyonun ve politika yapımcılarının planlayacakları ve tasarlayacakları önlemler özürleler konusunda güvenilir istatistikler ve demografik verilere bağlıdır.

1992/1993'de EUROSTAT özürlelerin sosyo ekonomik durumları ve nitelikleri hakkında çeşitli istatistikleri içeren kapsamlı bir doküman yayınlamıştır. Çok amaçlı bir araştırma olan Avrupa Topluluğu Hane Halkı Paneli, Avrupa genelinde karşılaştırılabilir istatistikler elde etme amacıyla Avrupa İstatistik Sistemi tarafından 1994'den beri yapılmaktadır.

Komisyon uygun istatistiksel bilgileri aşağıdaki faaliyetlerle geliştirmeyi hedeflemektedir:

- Sağlık, sosyal koruma, işyerinde sağlık ve güvenlik, istihdam ve eğitim konularında veri toplanması. Bunun yanında Komisyonun 8 Eylül 1999 tarih ve 1924/1999 sayılı Direktifine göre Avrupa İşgücü Araştırması'nda özürlelerin istihdamına ilişkin bir modül konulması çalışmaları 2002 yılında tamamlanacaktır. Özürlelik konusundaki tanımların ve veri toplama yöntemlerinin karşılaştırılabilir olması açısından üye ülkeler arasında iş birliği yapılacaktır. İhtiyaç duyulması halinde veri uyumsuzluklarının ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.

- Sağlık İzleme Programı, Avrupa Birliğinde sağlık endikatörleri ve verilerin karşılaştırılabilir olması amacıyla bir çerçeve geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu endikatörler günlük yaşam, sosyal yaşam ve iş becerileri açısından farklı özüllülük tiplerinin ve derecelerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.
- Beşinci RTD çerçeve Programı (1998-2002) özellikle yaşam kalitesi ve yaşam kaynaklarının yönetimi programının "Yaşlanan nüfus ve özüllülerle ilgili araştırma" faaliyetleri aracılığıyla özüllülük konusundaki bilgi birikiminin gelişimine önemli katkı sağlayacaktır.
- Bu programlar özüllülerin özellikle sosyal ve fiziksel çevrelerinin (örneğin rehabilitasyon ve destek teknolojileri) geliştirilmesi, etkili ve yeterli sağlık ve sosyal bakım hizmetlerinin sunulması ile onların yaşam kalitesini ve bağımsızlığını artırmayı hedeflemektedir.

4.2. Bütüncül Avrupa Birliği Programlarının tasarlanması

Komasyon, tüm Avrupa Birliği vatandaşları için açık ve kullanılabilir programlar oluşturmayı hedeflemektedir. Avrupa Birliği genelinde her ne konuda olursa olsun bir program tasarlarırken özüllü bireylerde dahil olmak üzere tüm vatandaşlar için erişilebilir olması sağlanacaktır. Özüllü bireylerin erişiminin kısıtlanabileceği durumlarda özel önlemler alınarak özüllü bireylerin özüllülerinden kaynaklanan sınırlılıkların mümkün mertebe azaltılması hedeflenmektedir.

- Komasyon genel programlar içerisine özüllülerin de katılımını sağlayacaktır. Bu amaçla fırsat eşitliği sağlamak adına özüllülerin özel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerekli durumlarda özel tedbirlere de yer verecektir. Bu özel tedbirlerin maliyeti topluluğun bütçesi elverdiği sürece dikkate alınacaktır.

4.3. Örnekleme

AB Komasyonu engelsiz hizmetlerin yaratılması amacıyla aşağıda belirtilen konularda örnek uygulamaları desteklemeye devam edecektir.

a) İstihdam

Özüllü bireyler iş piyasasında, özelliklede kamu hizmetlerinde, çok az sayıda temsil edilmektedir. Komasyon diğer AB kuruluşları ile beraber 1998'de "Özüllülerin İstihdamı Konusunda Örnek Uygulama İlkeleri" belirlemiştir. Bu ilkeler açılan iş sınavlarının ve işe alınma prosedürlerinin özüllü adaylara uyarlanması, özüllü istihdamı söz konusu olduğunda bu bireylere yönelik mesleki eğitim, iş yeri düzenlemeleri üzerinde durmaktadır.

- Bu çerçevede Komasyon özüllülerin Avrupa Kamu Hizmetlerinde İstihdamını artırma amacıyla gerekli önlemleri alacaktır. Sınavların düzenlenmesi, kariyer gelişimi, idari destek ve özüllülere yönelik düzenlenmiş ofisler bu kapsamda değerlendirilecek konular arasındadır. Özüllüler için uygun mesleklerin de belirlenmesi kararlaştırılmıştır.
- Komasyon kurum ve kuruluşlarda çalışan personelin özüllülük konusunda bilgi ve duyarlılık artırıcı eğitimden geçmesini teşvik edecektir. Bu eğitimde özüllülere yönelik

ayrımcılık konusunda bilgilendirme ve özürölülerin kendilerini tanıtacakları bölümler de yer alacaktır.

b) Ulaşılabilirlik

Yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde Komisyon ulaşılabilirlik konusunda stratejiler geliştirecektir. Bunun yanında var olan binaların yeniden düzenlenmesinde yeni binaların yapımında ulusal standartlara uyulması sağlanacaktır.

c) Bilgi ve İletişim

Avrupa'daki özürölü vatandaşlar bilgiye erişme konusunda Avrupa'daki diğer vatandaşlarla eşit haklara sahiptir. Bilginin uygun formatlarda sağlanmaması özürölülerin bilgiye erişimini engellemektedir. Komisyon bilgiye erişim açısından daha fazla sayıda insanı dahil etmek ve bilgiye erişim konusunda maliyeti düşürmek açısından interneti kullanmaktadır. Dolayısıyla bu yolla özürölülere uygun formatlarda sağlanan bilgi özürölülerin bilgiye erişimini sağlayacak ve kolaylaştıracaktır. Ancak, internette dokümanların yer alması tek başına erişilebilirliği sağlamamaktadır. Dil ve dokümanların hangi işletim sistemi ile yazıldığı erişim açısından önem taşımaktadır.

İletişimin bütüncül dolayısıyla da etkili olabilmesi için özürölülerin ihtiyaçlarındaki farklılıklar dikkate alınmalıdır. Özürölüler standart formatlarda sunulan bilgiye erişimde güçlük yaşayabilirler. Duyuşsal ve Bilişsel güçlükleri olan bireylerin bilgiye erişiminde alternatif formatlara gerek duyulur.

Üçüncü bölümde belirtilen noktalara ilaveten Komisyon Aşağıdaki faaliyetleri gerçekleştirecektir.

- Avrupa Topluluğunun Resmi Gazete (OJL) Kuruluşu özürölü vatandaşların bilgiye erişimini sağlamak açısından bir standart geliştirecek ve uygulayacaktır. Aynı zamanda materyallerin alternatif formatlarda oluşturulmasını ve Avrupa genelinde yayılmasını Yayıncılar Forumu aracılığıyla destekleyecektir.
- Komisyon, Komisyon dokümanlarına erişilebilirlikle ilgili ilkelerinde değişikliğe giderek politikalar, programlar ve hizmetlerle ilgili bilgi ve yayınların alternatif formatlarda yayınlanmasını sağlayacaktır.

d) Avrupa Okullarında Avrupa Okullarında Kaynaştırma

Eğitim Bakanları ve Konsey özürölü çocukların kaynaştırma okullarına entegrasyonu konusunda çeşitli tavsiye ve ilke kararları almıştır. Bu girişimler Avrupa düzeyinde devlet okullarında gerçekleştirilmiştir. Özellikle Avrupa Okulları Yönetici Kurulu 1995'te öğrenimi destek komitesi kurmuş ve bu kurul aracılığıyla Avrupa okullarının tüm öğretim düzeylerinde özürölülerin kaynaştırılmasının sağlanmasını hedeflemiştir.

4.4.Özürölülere Yönelik Danışmanlık Hizmetleri

Yaşam deneyimleri, özürölülere hizmetlere ulaşmada kendilerini etkileyen ve engelleyen politika ve pratikleri çabuk kavrama ve yaşadıkları problemler konusunda çözüm üretme becerisi kazandırmıştır. Komisyon, bu tebliğde yer alan fikirlerin çoğunluğunun özürölüler, özürölülük alanındaki uzmanlar ve derneklerle diyalog sonucunda ortaya çıkarmıştır. Komisyon, Topluluk girişimlerini uygularken özürölülere yönelik sivil toplum örgütlerinden danışmanlık alacaktır.

Politika ve program geliştirmede katkılarının artırılması için özürölülerin kapasitesi güçlendirilecektir. Komisyon özürölülerle ilgili örgütlerle, diğer sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliğini artıracak ve bilgi paylaşımını teşvik edecektir.

4.5.Komisyon Hizmetlerinin Koordinasyonunun Güçlendirilmesi

Komisyonun ilgili alanlarında özürölülerle ilgili politikaların koordinasyonu açısından en önemli mekanizma "Interservice group on disability" ile ilgili tüm Genel Müdürlüklerin bu grup içerisinde aktif bir katkısı bulunmakta ve bu grup özürölülük alanında duyarlılık geliştirme açısından çok etkili bir çaba sarf etmekte ve sektörler arası işbirliği sağlamaktadır.

- Disability interservice group tüm politika alanlarının ilgili faaliyetlerinde bilgi paylaşımı sağlamak, gereksinimler belirlemek ve katkı sunmak amacıyla düzenli olarak toplanmaya devam edecektir.
- Interservice group Komisyon hizmetleri kapsamında özürölük konularında alternatif bilgi sunma biçimleri geliştirecektir.
- Komisyon hizmetleri kapsamında, Avrupa programları ve girişimleri konusunda bilgiye erişmek isteyen özürölülere destek olması amacıyla bir kılavuz hazırlanması hedeflemektedir.